

Rastoča knjiga

- 1 V kulturi, kot je naša, se zdi soodvisnost med jezikom, knjigo in književnostjo že kar preveč samoumevna: jezik je kajpada temeljni medij književnosti, knjiga pa njena čutno nazorna pojavna oblika. Od tod je samo še korak do metaforične podobe knjige kot posode (v jeziku izražene) umetnosti in znanja. Toda jezik je poln pasti. Poznamo namreč knjige, ki nimajo z literarno ustvarjalnostjo, učenostjo, znanostjo, poučnostjo ali zabavo, kaj šele z bralnim užitek, prav ničesar skupnega. To so, denimo, knjige hotelskih gostov, poslovne, inventarne, zemljiške, matične in podobne knjige. Čisto na koncu lestvice so recimo servisne knjige avtomobilov in drugih strojev, s katerimi pravi knjigoljub pri najboljši volji nima kaj početi, saj kljub ponosno zvenečemu imenu »knjiga« niti približno ne spadajo v ozvezdje knjižne kulture. Kajpada nihče ne trdi, da ti lažni nadomestki, ki so knjige zgolj po imenu, ne vsebujejo koristnih in marsikdaj celo nepogrešljivih informacij. Toda to še zdaleč ne pomeni, da lahko količkaj prispevajo k lepemu zvenu knjižne, literarne ali strokovne besede. Prav narobe, s strokovnjaško šifriranimi zapisi in latovščino žalijo naš jezikovni posluh, s popolnim pomanjkanjem bralnih vsebin pa zgolj potrjujejo svojo neknjižno naravo.
- 2 Gre, skratka, za nekakšne »neknjige« ali »podknjige«, česar ne morejo spremeniti niti zavajajoče pojmovne izpeljanke, kot so knjigovodja, knjigovodstvo, knjiženje ipd., ki se sicer predrzno ponašajo s plemenito korensko osnovo, v resnici pa pomenijo njeno profanacijo. Če samo pomislimo, da se zlahkni izraz »knjiženje« nanaša na preprosto vnašanje števil, zaznamkov in opomb, medtem ko božanski akt literarnega ustvarjanja povzemamo z banalno besedo »pisanje«, da je vzdrževalec poslovnih knjig nič več in nič manj kot »knjigovodja«, avtor besedne umetnine pa zgolj »pisatelj« ali kar »pisec« – se nas pač mora polotiti tesnoba spričo takšnega perverzega sprevračanja in zlorabe jezika, tega vzvišenega instrumenta kulture in omike. Če tako zlahka uporabljamo književno terminologijo za reči, ki s književnostjo nimajo nobene zveze, se ne smemo čuditi jezikovni zmedli, s katero imamo opraviti.
- 3 Na srečo vse le ni tako črno, kajti kjer je dno, je tudi vrh; tam, kjer obstaja »podknjiga«, se mora prej ali slej nujno pojaviti tudi »nadknjiga«, morda nič manj prazna glede bralne vsebine, zato pa toliko bolj plemenita v svoji simbolni veličini – nekakšna knjiga vseh knjig, knjiga spomenik in obenem dinamična, razvojno naravnana knjiga. Ne, nimam v mislih *Enciklopedije Slovenije*, ki je resda videti kot kakšna nacionalna metaknjiga, hkrati pa je izrazito rastoč projekt, saj je že za trikrat presegla prvotno načrtovani obseg in se ji – skupaj s Slovenijo in Slovenci – tudi v prihodnje obeta lep razvoj; a za pravo »nadknjigo« je vse preveč vsebinsko zasnovana in obenem faktografsko preobložena. Veliko elegantnejšo rešitev ponuja načrt Rastoče knjige, pomnika vsem mejnikom slovenske kulturne zgodovine z Brižinskimi spomeniki, Trubarjem in Prešernom na čelu. Prvič zato, ker je temeljna zamisel dovolj širokopotezna, načelna in nejasna, da nas ne obremenjuje z umazanimi podrobnostmi, drugič pa zato, ker je v ključnem segmentu vendarle skrbno izdelana, saj poleg stiliziranega osrednjega monumenta predvideva tudi manjši zaslon z natančnim seznamom posameznikov in organizacij, ki bodo darovali prispevke: načrt torej upošteva obe skrajnosti – simbolni in tudi knjigovodski vidik.
- 4 Temu pa že lahko rečemo – popolnost!

Ime in priimek: _____, 4. _____

KONTROLNA NALOGA – RAZČLEMLJA NEUMETNOSTNEGA BESEDILA

Število točk: 120	Število doseženih točk:	Kriterij: 60 t ... zd (2); 77 t ... db (3);
Odstotek: %	Ocena:	94 t ... pd (4); 108 t ... odl (5)

Natančno preberite navodila. Pišite jezikovno pravilno; črka J pomeni točko za jezikovno pravilnost. Nečitljivi odgovori in odgovori, zapisani z velikimi tiskanimi črkami, bodo ocenjeni z 0 točkami.

1. Navedite 3 t
- naslov slovenskega znanstvenega dela, ki je že trikrat presešlo prvotno načrtovani obseg:

_____

- tri mejnike slovenske kulturne zgodovine:

_____

- naslov publikacije, v kateri je izšlo priloženo besedilo:

_____

2. Ugotovite smiselno zapovrstje samo štirih premešanih delov razkosane povedi in ga nakažite s številkami od 1 do 4 na črticah. (Neustrezne dele povedi pustite neoštevilčene, nobenega pa nič ne spreminjajte.) 3 t

- ___ Brižinski spomeniki so mejnik slovenske kulturne zgodovine
- ___ Nihče ni nikoli trdil, da so te
- ___ Z literarno ustvarjalnostjo nimajo
- ___ in da ne vsebujejo celo nepogrešljivih podatkov
- ___ se nas pač mora polastiti tesnoba
- ___ publikacije popolnoma nekoristne
- ___ o reševanju praktičnih življenjskih nalog
- ___ takega perverznega sprevačanja jezika

3. Poglavitni namen priloženega besedila je 3 t
a) prikazati pomensko večplastnost besede *knjiga*.
b) propagirati *Enciklopedijo Slovenije*.
c) javno podpreti načrt *Rastoča knjiga*.
č) premagati terminološko zmedo v literarni vedi.
d) izraziti odpor do nepravilnih knjig.

(Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.)

4. Besede iz stolpca postavite v ustrezne oblike in z njimi pomensko ustrezno dopolnite povedi. 3 t

<i>pisatelj</i>	<i>Grof je ukaz narekoval grajskemu _____.</i>
<i>pisec</i>	<i>Na občnem zboru so najprej izvolili _____.</i>
<i>pisar</i>	<i>Jaz sem samo _____ vsakdanjih dogodkov.</i>
<i>pisun</i>	<i>_____ je prejel Prešernovo nagrado.</i>
<i>zapisovalec</i>	<i>Z nesramnim _____ ni vredno polemizirati.</i>
<i>zapisnikar</i>	<i>Poročilo je sestavil isti _____ kakor kritiko.</i>
<i>podpisnik</i>	

GLASOSLOVJE

1. Naglasite naslov besedila *Rastoča knjiga*. 2 t

2. Obkrožite naglašeni samoglasnik v besedi jezik v dveh različnih oblikah. 2 t

jezik (med) jezikom

3. Iz zadnje povedi 1. odstavka izpišite naslonke: 2 t

4. Iz prvega odstavka izpišite dve besedi z različnima zvočniškima sklopoma in zapišite izgovor le-tega. 2 t

Izpis besede: _____ Izgovor sklopa: [   ]

Izpis besede: _____ Izgovor sklopa: [   ]

5. Napišite izgovor besed (brez naglasnih znamenj): 5 t

rešitev [   ]

pomanjkanje [   ]

izpeljanka [   ]

pisec [   ]

6. V nadnaslovu ZADNJA BESEDA poimenujte glásnike (foneme). 3 t

7. Na črtice ob naslednjih besedah zapišite s številkami, kolikokrat se v njih izgovori široki e? 3 t

plemenit ____; Prešeren ____; pisec ____; preveč ____; jezik ____; rešitev ____.

8. Ali se beseda *pasti* iz tretje povedi 1. odstavka izgovarja enako kot glagol *pasti*? Obkrožite ustrežni odgovor. DA / NE 2 t

9. V kratkih smiselnih povedih uporabite tiste besede ali besedne oblike, ki se od izhodiščnih besed pomensko ločijo le zaradi drugega naglasnega mesta. 4 t J

samó - _____

jezíka - _____

rečí - _____

BESEDOSLOVJE

1. Preberite slovarska sestavka in odgovorite na vprašanja: 2 t

knjigoljub –a m (û) knjiž. ljubitelj in zbiralec knjig, zlasti starih in dragocenih; bibliofil: bil je vnet knjigoljub
knjigoljubec –bca m (û) zastar. ljubitelj in zbiralec knjig, zlasti starih in dragocenih; bibliofil

a) Ali sta si prikazani besedi iz SSKJ v nadpomenskem ali sopomenskem razmerju?
_____.

b) Katera je za današnjo raba nenavadnejša? _____.

2. Besedam pripišite sopomenke, uporabljene v priloženem besedilu (v oklepajih so zapisane številke odstavkov, v katerih so iskane sopomenke uporabljene). 3 t

literatura (1) _____

žlahten (2) _____

monument (3) _____

3. V slovarjih sta pri prevzeti besedi *profanacija* navedeni neprevzeti vzporednici *onečaščenje*, *ponižanje*. Če bi s katero izmed njiju nadomestili sedanji izraz na koncu prve povedi 2. odstavka priloženega besedila, bi to pomenilo 2 t

a) večjo razumljivost za širok bralski krog.

b) nedopusten napad na piščevo čast.

c) večjo ritmičnost besedila.

(Obkrožite črko samo pred ustrezno rešitvijo.)

4. Rabo besede *jezik* ponazorite z enim terminološkim in enim frazeološkim zgledom. 4 t

terminološki: _____

frazeološki: _____

5. a) Iz 2.odstavka izpišite šest besed, ki jih uvrščamo v skupno besedno družino. 3 t

b) Katera izpisana beseda ima dva korena? 2 t

OBLIKOSLOVJE

1. Prepišite poved 4. odstavka in poimenujte besedne vrste in podvrste. 4 t

2. V 3.odstavku poiščite samostalnika ženskega spola 1. in 2. sklanjatve in ju napišite v osnovni slovarski obliki. 2 t

1. sklanjatev:

2. sklanjatev:

3. Iz stavka *Veliko elegantnejšo rešitev ponuja načrt Rastoče knjige* izpišite pridevnik in mu določite oblikovne lastnosti – izpolnite tabelo. 3 t

izpis pridevnika	vrsta pridevnika	spol	število	sklon	stopnja

4. Tvorite ustrezne vrstne pridevnike iz naslednjih samostalnikov. 5 t J

enciklopedija _____ Prešeren _____

spomenik _____ bralec _____

5. Naslednja izraza postavite v orodnik dvojine in ju uporabite v smiselni povedi: 5 t J

a) nasprotujoči si skrajnosti

_____

b) dve poslovni knjigi

_____

6. Iz stavka *Načrt torej upošteva obe skrajnosti* izpišite glagol in mu določite oblikovne lastnosti – izpolnite tabelo. 3 t

izpis glagola	oseba	število	čas	glag. vid	glag. naklon

SKLADNJA

1. Podčrtajte jedra naslednjih besednih zvez: 4 t
Enciklopedija Slovenije, Brižinski spomeniki, Revija o knjigi, Rastoča knjiga
2. V katero pomensko skupino lastnih imen se uvrščajo primeri iz 1.naloge? 1 t
3. S pretvorbo desnega prilastka v levega dokažite, da je v besedni zvezi *Bojan Kavčič* jedro beseda Bojan. 2 t
4. Podčrtajte stavčne člene.
- Elegantnejša rešitev ponuja načrt rastoče knjige. 3 t
- Pojmovne izpeljanke se predrzno ponašajo s plemenito korenisko osnovo. 4 t
- Izpeljanke tega ne morejo spremeniti. 3 t
5. S simboli (S) prikažite skladijsko sestavo tele povedi: 3 t
- Če tako zlahka uporabljamo književno terminologijo za reči, ki s književnostjo nimajo nobene zveze, se ne smemo čuditi jezikovni zmedi, s katero imamo opraviti.

BESEDILNA VRSTA

Predstavlajte si, da ste literarni kritik Marko Novak. Napisate morate **oceno** poljubno izbrane knjige (strokovne, leposlovne ...), ki jo boste objavili v Reviji o knjigi. Nadnaslov rubrike/razdelka v reviji si izmislite sami. Pri tvorbi ocene upoštevajte dejavnike sporočanja in vse značilnosti besedilne vrste. Pazite na zgradbo besedila, jezik in slog bisanja. Besedilo naj obsega od 120 do 150 besed. Izdelajte si načrt na list za osnutek.

Oceno napišite na hrbtno stran tega lista.

25 t J